

การปรับปรุงภูมิทัศน์ และการจัดการพื้นที่สีเขียวในกรุงปารีส Landscapes Improvement and Green Space Management in Paris

ณัฐพร ไทยจงรัก
Nathaporn Thaijongrak

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Assistant Professor Ph.D. at Department of History, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University
Corresponding e-mail: mui_mig@yahoo.com

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย *Urbanization and Green Space Management in Paris* : ศึกษาจากประวัติศาสตร์มหานครปารีส

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาการขยายตัวของกรุงปารีสโดยมุ่งศึกษานโยบายและรูปแบบการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวในเมืองซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในต้นแบบการจัดการเมืองให้เกิดความสมดุลระหว่างชุมชนเมืองและพื้นที่สีเขียว โดยศึกษาจากเอกสาร หลักฐานและงานที่เกี่ยวข้องในภาษาฝรั่งเศสเป็นหลักเพื่อสะท้อนถึงมุมมองของนักวิชาการฝรั่งเศสการปรับปรุงภูมิทัศน์และการจัดการพื้นที่สีเขียวในกรุงปารีส ผลการวิจัยพบว่า ความพยายามในการจัดการเมืองให้มีความน่าอยู่มีมาตั้งแต่ยุคกลาง จนกระทั่งการปฏิวัติอุตสาหกรรมในฝรั่งเศสทำให้เมืองขยายตัว เกิดการย้ายถิ่นฐานของประชาชนในชนบทเข้ามาทำงานในเมือง ทำให้เมืองปารีสมีสภาพแออัด แม้ว่าในอดีตปารีสจะถือเป็นเมืองที่สัดส่วนของพื้นที่สีเขียวต่อจำนวนประชากรค่อนข้างสูง แต่เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น สัดส่วนดังกล่าวก็ลดลง ในสมัยจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 (ค.ศ.1852 – 1870) จึงเกิดโครงการพัฒนาพื้นที่สีเขียวภายใต้นโยบายการปรับปรุงภูมิทัศน์และการพัฒนาด้านการสุขาภิบาล ซึ่งเรียกว่ายุคฮอสมานน์เนียน (Haussmanian) ตามชื่อหัวหน้าคณะที่ดำเนินการ การปรับปรุงและจัดการในยุคดังกล่าว ทำให้เกิดการขยายแนวคิดต่อยอดที่ปรากฏในปัจจุบันคือ เมืองในสวนและป่าในเมือง

คำสำคัญ: ภูมิทัศน์ พื้นที่สีเขียว ปารีส

Abstract

The study aimed at to examine the urbanization of Paris by the analysis on policy or urban green space conservation style which is the management model for creating urban space–green space balance. The findings indicated that the industrial revolution in France has led to urbanization. The populations migrated from rural to urban and Paris then faced the problem of overcrowding. In the past Paris once had more urban green space. But an increasing proportion of the population has resulted in shortage of green spaces. Thus the green space development took place under the policy for landscape improvement and sanitation development in the period of Emperor Napoleon III (A.D.1856 – 1870)

AKA Haussmanian which is named after the leader of management, improvement and development in that period. This has led to the extension of a concept related to ‘Garden City’ and ‘Urban Forest’.

Keywords: Landscape, Green Space, Paris

บทนำ

นอกจากเป็นแหล่งสังสมทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของฝรั่งเศสแล้ว กรุงปารีสเมืองหลวงเก่าแก่หลายศตวรรษของฝรั่งเศสยังถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศฝรั่งเศสมาโดยตลอด ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นยุคแห่งการปฏิวัติอุตสาหกรรม เมืองใหญ่ๆ ในยุโรปต่างประสบปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองเพื่อรับมือกับการเติบโตของเมืองที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะปารีสนั้นประสบปัญหาจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นเห็นได้จากในช่วงค.ศ.1800 ประชากรในปารีสมีประมาณ 550,000 คน หลังจากนั้นจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 1,000,000 คนในช่วงทศวรรษ 1840¹ การเติบโตของจำนวนประชากรอย่างก้าวกระโดดจากสภาพดังกล่าวทำให้ในใจกลางเมืองปารีสประสบปัญหาความแออัด จนนำไปสู่การอพยพย้ายถิ่นของผู้คนออกไปยังพื้นที่ชายเมืองรอบนอก อันเป็นสาเหตุให้เกิดการส่งเสริมพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะและการตัดถนนใหม่

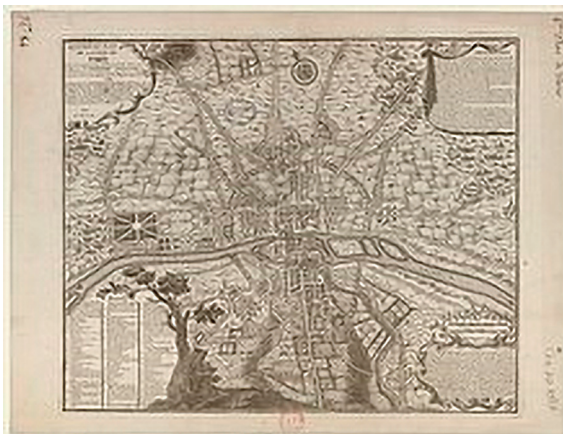
สภาพความแออัดที่เกิดขึ้นในเมืองปารีสได้นำไปสู่ความพยายามในการจัดการและอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวในเมืองเพื่อแก้ปัญหาที่ความแออัดในการอยู่อาศัยของผู้คนและเพื่อสร้างแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ ปารีสถือว่าเป็นเมืองที่เผชิญกับกระบวนการกลายเป็นชุมชนเมืองเป็นลำดับแรกๆ ของโลก รูปแบบของการจัดการและการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวในมหานครดังกล่าวยังถือว่าเป็นหนึ่งในโมเดลการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเมืองที่ได้รับการนำไปประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลก บทความนี้ต้องการศึกษาการจัดการและอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวในกรุงปารีส อันจะช่วยทำให้เข้าใจความเป็นมาบริบททางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงปัญหาและข้อถกเถียงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา

1. ปารีสกับความเป็นเมือง

ปารีสเริ่มพัฒนาความเป็นเมืองของตนเองขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 11 ศูนย์กลางของเมืองอยู่บริเวณมหาวิหารนอตร์เดอตาม (Notre Dame) และเมืองเริ่มมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 13 จากการเจริญเติบโตทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ นับตั้งแต่การเริ่มต้นเป็นเมืองของปารีสในยุคกลางถือได้ว่าหลังจากยุคดังกล่าวร่องรอยของเมืองยังคงปรากฏให้เห็นอยู่อย่างชัดเจน ในค.ศ.1328 ประชากรในปารีสมีประมาณ 200,000 คน ถือว่าเป็นเมืองที่มีประชากรมากที่สุดในยุโรปในขณะนั้น (เวนิสมีประมาณ 100,000 คน ลอนดอนมีเพียงแค่ 40,000 – 50,000 คน)² ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 14 ปารีสมีพื้นที่ในเขต 3 และ 4 ของการแบ่งเขตการปกครองปารีสในปัจจุบันและขยายไปยังสะพานรอยัล (Pont Royal) และประตูแซงต์เดอนีส (Porte de Saint-Denis) จุดเด่นดังกล่าวของปารีสแตกต่างจากเมืองใหญ่อื่นๆ ที่โดนทำลาย เช่น ในลอนดอนเกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ในค.ศ.1666 ลิสบอนเกิดแผ่นดินไหวในค.ศ.1755

¹ Sabien Barle et al, (2018) *De Paris à son agglomération : Petite histoire de l'urbanisation XIXe-XXe siècle*, Paris : L'Université de Paris I Panthéon – Sorbonne, p. 1.

² King's College, London – Population of London [archive]

ภาพ 1 แผนที่ปารีสในค.ศ. 1223

ที่มา: Nicolas de La Mare & Antoine Coquart – Cette image provient de la Bibliothèque en ligne Gallica sous l'identifiant ARK btv1b8593325k

1.1 ปารีส: เมืองในยุคกลางสู่เมืองสมัยใหม่

หลังสงคราม 100 ปี (ค.ศ.1337 - 1453) จบลงเป็นช่วงเวลาที่ทำให้ปารีสเกิดการเปลี่ยนแปลงจากเมืองในยุคกลางมาเป็นเมืองสมัยใหม่ที่ตอบสนองของความต้องการทางด้านเศรษฐกิจในสังคมการค้าและช่างฝีมืออย่างแท้จริง ในช่วงตอนปลายยุคกลางเริ่มมีการปรับเมืองให้ทันสมัย โดยริเริ่มเก็บภาษีเพื่อนำไปพัฒนาเมืองขึ้นเป็นครั้งแรก

การขยายตัวของเมืองทำให้ปารีสในคริสต์ศตวรรษที่ 18 มีประชากรมากถึง 650,000 คน ในช่วงก่อนการเกิดเหตุการณ์การปฏิวัติฝรั่งเศส เฉลี่ย 45,000 คนต่อตารางกิโลเมตร¹ ปารีสในขณะนั้นขยายพื้นที่ออกเป็นเขต 1 - 6 ในปัจจุบัน มีสวนลูกชอมบูร์ก (Luxembourg) เป็นเส้นแบ่งทางตะวันตก อาคารทั้งหมดในยุคดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการบูรณะขึ้นใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับภูมิทัศน์ในระแวกใกล้เคียง เห็นได้ว่าปารีสในยุคดังกล่าวมีการก่อสร้างอาคารและคฤหาสน์ของพวกขุนนางอย่างมากมาย ทำให้ปารีสยิ่งมีความหนาแน่นมากขึ้น สกปรก เสียงดัง ถนนและอาคารสูงหลายชั้นอยู่ติดกันโดยไม่มีช่องว่าง ความพยายามในการลดปัญหาดังกล่าวปรากฏในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 เห็นได้จากการที่พระเจ้าหลุยส์ที่ 13 (ค.ศ.1610 - 1643) เริ่มมีดำริในการปลูกต้นไม้ในถนนกรองบูลเลอวาร์ด (Grands Boulevards) ซึ่งปารีสในขณะนั้นมีการออกกฎหมายห้ามมีการปลูกต้นไม้ตามท้องถนนในเมือง

1.2 พื้นที่สีเขียวในเมืองสมัยใหม่

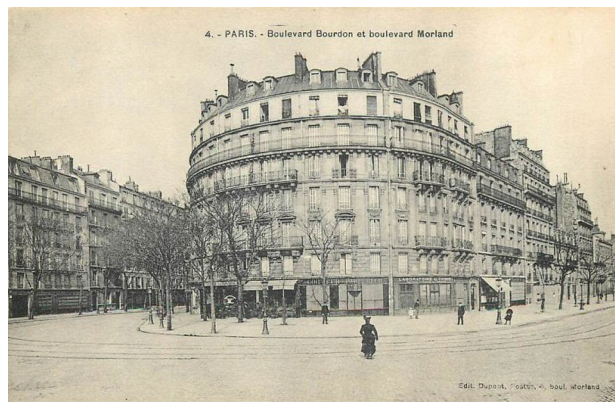
ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 12 กลุ่มนักบวชได้เข้าไปบุกเบิกดินแดนที่รกร้างของแม่น้ำแซนทำให้มีพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น 450 เฮกตาร์ กว้างเกือบ 2 กิโลเมตร บึงเหล่านี้ทำให้มีพวกชาวสวนมาอาศัยอยู่รอบๆ ปารีสมีการพัฒนาขนาดใหญ่ในภาคการเกษตร ในสมัยพระเจ้าฟิลิปป์ ออเกุส (Philippe Auguste, ค.ศ.1180 - 1223) ปารีสเป็นที่เพาะปลูกธัญพืชหลากหลายชนิด พืชสวนและผลไม้ต่างๆ รวมถึงพืชไม้

¹ Atelier parisien d'urbanisme, *Évolution de la nature à Paris de 1730 à nos jours*, p. 4

เลื้อยด้วย ด้วยเหตุผลทางยุทธศาสตร์เพื่อให้ชาวปารีสมีอาหารที่เพียงพอแม้ว่าจะโดนปิดล้อมจากข้าศึกศัตรู ทำให้ธัญพืชและพืชสวนได้พัฒนาขึ้นในที่ราบลุ่มและหุบเขา ในขณะที่ผลไม้และพืชไม้เลื้อยอยู่บนเนินเขา

เมื่อเมืองเจริญมากขึ้น เริ่มมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคม ทำให้เกิดถนน อเวนิวและบูเลวาร์ดต่างๆ ที่ขยายออกจากเครือข่ายของทางเดินเท้าที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยพระเจ้าเฮนรี่ที่ 2 (ค.ศ.1553 - 1610) พระองค์ทำทางไว้เล่นเกมส์เมลเล็ด (Jeu de mail or jeu de maille, Mallet game)¹ และทางวิ่งซึ่งเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่แตกต่างกันออกไป หนึ่งในนั้นคือ บูเลวาร์ดมอร์ลัน (Boulevard Morland) ซึ่งมีการปลูกต้นเอลม์สลักับต้นหม่อนสีขาว โดยใช้การปลูก 3 แถว เป็นต้นเอลม์ 2 แถวและมีต้นหม่อนสีขาวอยู่ตรงกลาง 1 แถว มีการทำทางวิ่งไว้สำหรับรถม้า หนึ่งในทางที่มีชื่อเสียงคือ ทางที่ตั้งชื่อตามราชินีมารี เดอ เมดิซี (Marie de Medici) ซึ่งปัจจุบันคือ กูร์ เดอ ลา แรนส์ (Cours de la Reine) มีการปลูกต้นเอลม์ ต้นหม่อนขาว และต้นลินเดนตามทางเช่นกัน

ถนนสายหลักเส้นใหญ่ซึ่งเป็นตัวบ่งบอกอาณาเขตความเจริญได้แผ่กระจายไปทั่วเมืองหลวง ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 ภายใต้แรงกระตุ้นของพระเจ้าเฮนรี่ที่ 2 ที่เริ่มเห็นการปลูกต้นไม้ตามถนนต่าง ๆ ทำให้เริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงทางแนวคิดของชาวปารีสในขณะนั้นที่เกี่ยวข้องกับป่าและไม้ ผู้ที่ตอบสนองนโยบายของพระเจ้าเฮนรี่ที่ 2 คือ ซูลลี (Sully) เสนาบดีของพระองค์ที่มีการกล่าวถึงไว้ว่า เป็นผู้จัดหาช่างมาใช้ในการก่อสร้างและการต่อเรือซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเริ่มตระหนักในคุณค่าของไม้มากขึ้น ซึ่งตรงกันข้ามกับในยุคกลางที่มีการตัดต้นไม้เหล่านี้ทิ้งโดยเปล่าประโยชน์ และมีการกล่าวถึงการปลูกต้นเอลม์ที่ปลูกตามท้องถนนไว้ว่า เป็นต้นไม้แห่งการจัดแนวที่ดีที่สุด

ภาพ 2 ภาพบูเลวาร์ดมอร์ลันในค.ศ.1905 (ต้นเอลม์)

ที่มา: Nouveau Dictionnaire Historique de Paris, Gustave Pessard, 1904

ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 พื้นที่สีเขียวในปารีสมีประมาณร้อยละ 19 ครั้งหนึ่งคือสวนสาธารณะและสวนดอกไม้ที่เลื้อยประกอบไปด้วยพื้นที่ที่ใช้เพาะปลูกผลิตผลทางการเกษตร พื้นที่รกร้าง พื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วม พื้นที่ปลูกพืชไร่ สวนสาธารณะและสวนป่าเป็นทรัพย์สินส่วนบุคคล เป็นสถานที่แสดงหรือผลิตผลผลิตต่างๆ ซึ่งเป็นของราชวงศ์ไปจนถึงขุนนาง คนชั้นกลางระดับสูงและศาสนจักร ประชาชนไม่ได้รับอนุญาต

¹ เป็นเกมที่เล่นบนสนามหญ้ามีต้นกำเนิดในช่วงปลายยุคกลางและส่วนใหญ่เล่นในฝรั่งเศส คล้ายกับการเล่นโครเก้ตในปัจจุบัน

ให้เข้าไปใช้พื้นที่ ยกเว้นสวนพฤกษศาสตร์ที่ใช้เพื่อการศึกษา สวนตุยเลอรี (Le jardin des Tuileries) (16 เฮกตาร์) อารามเดส์ชาร์ตูเซียน (Le couvent des Carthusian) (16 เฮกตาร์) สวนลักเซมเบิร์ก (Le jardin du Luxembourg) (13 เฮกตาร์) และสวนดุรวัว (Le jardin du Roi) (8 เฮกตาร์) คิดเป็นเกือบ 50% ของพื้นที่สีเขียวในปารีสในขณะนั้น พื้นที่ส่วนที่เหลือคือ สวนส่วนตัวในคฤหาสน์หรือโบสถ์ซึ่งไม่เปิดให้บุคคลภายนอกเข้าไปใช้เช่นกัน สวนเหล่านี้เหมือนเป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งของตัวปราสาทและศาสนจักร ในยุคกลาง จากแนวคิดตามหลักคริสต์ศาสนาที่การมีสวนเปรียบเสมือน สวนอีเดน ซึ่งเป็นสถานที่ที่บรรยายไว้ในพระคัมภีร์ว่า เป็นอุทยานของพระเจ้าและสถานที่พักอาศัยของมนุษย์สองคนแรกที่พระเจ้าสร้างขึ้นคือ อาดัมและอีฟ การมีสวนผักหรือผลไม้เปรียบเสมือน สวนแห่งสวรรค์

อย่างไรก็ตามจากการเปลี่ยนแปลงทางความคิดที่เกิดขึ้นในยุคดังกล่าว การแสดงออกในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในเวลานั้นแตกต่างจากในปัจจุบัน สวนแห่งความสุขที่จำลองมาจากสวนอีเดน ได้รับการออกแบบให้มีความเป็นฝรั่งเศส (à la française) มากขึ้น และมีรูปแบบการจัดสวนภายใต้แนวคิดของการเปลี่ยนรูปแบบมุมมองจากการเป็นสวนบนสวรรค์ให้เป็นสวนบนโลกมนุษย์ซึ่งมีการตีความผ่านบริบทของสังคมในยุคนั้นในเรื่องของการใช้หลักเหตุผล เรื่องมนุษย์นิยมและสะท้อนให้เห็นการเอาชนะธรรมชาติของมนุษย์ จากแนวคิดเรื่องของสวนอีเดนซึ่งเป็นสวนผักหรือสวนผลไม้แห่งสวรรค์ถูกแปรเปลี่ยนให้เกิดเป็นสวนผักและผลไม้กินได้และมีขนาดตามพื้นที่ใช้สอยของแต่ละบ้าน มีกองไม้สำรองไว้ใช้ในการล่าสัตว์และทำฟืน สวนในคฤหาสน์แถวๆ มาเร (Marais), ฟอว์บูร์ก แซงต์ แซร์แมงต์ (Faubourg Saint-Germain) และบนเกาะซีเต้ (Îles de la Cité) มีขนาดเล็กมากไม่เกิน 0.1 เฮกตาร์ ในเขตชานเมืองปารีสมีสวนหลายแห่งมากกว่าในเมือง และมีขนาดใหญ่กว่า เช่น กระโจมไวล้าส์ตีวี่ที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 9 (ค.ศ.1560 - 1574) และถูกเปลี่ยนเป็นปราสาทในค.ศ.1717 มีพื้นที่ 60 เฮกตาร์¹

ในสมัยพระเจ้าเฮนรีที่ 3 (Henri III) (ค.ศ.1574 - 1589) ป่าขนาดใหญ่ในกรุงปารีส เช่น ป่าบูโลญ (Bois de Boulogne) ยังคงมีกำแพงปิดล้อมเพื่อป้องกันโจรและคนเร่ร่อนเข้ามาอาศัยอยู่ ก่อนที่จะถูกทิ้งร้างและได้รับการพัฒนาขึ้นอีกครั้งในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 (ค.ศ.1679 - 1703) พระองค์มีความต้องการซื้อพื้นที่ประเพณีการล่าสัตว์ มีการสร้างเครื่องหมายตามทางเดินต่างๆ และทำให้ป่าและน้ำมีความสะอาด ในขณะที่ป่าแวงแซน (Bois de Vincennes) ได้รับการพัฒนาใหม่โดยพระเจ้าหลุยส์ที่ 15 (Louis XV, ค.ศ.1715 - 1774) ในค.ศ. 1703 เช่นเดียวกับกับป่าบูโลญมีการสร้างเครื่องหมายตามทางเดินต่าง ๆ ทำวงเวียน มีการปลูกพืชทดแทนเพื่อขยายป่าให้ใหญ่ขึ้น แม่น้ำแซน (Seine) และมารีน (Marne) ตลิ่งของแม่น้ำทั้งสองยังคงเป็นไปตามธรรมชาติ พื้นที่น้ำท่วมถึงเป็นที่เก็บไม้ที่ส่งมาทางเรือจากส่วนอื่นๆ ในฝรั่งเศส พื้นที่ลาเบียฟ (La Bièvre) เป็นที่ดินเกษตรที่มีความอุดมสมบูรณ์ ปลูกพืชสวนและพืชอื่นๆ และยังมีชื่อเสียงเรื่องการฟอกหนังและการย้อมสีด้วย²

ในค.ศ.1831 ประชากรในปารีสมีประมาณ 786,000 คน อีกสิบปีต่อมาในค.ศ.1841 เพิ่มขึ้นเป็น 915,000 คน (27,167 คนต่อตารางกิโลเมตร) พื้นที่ปารีสในขณะนั้น 3,370 เฮกตาร์ มีพื้นที่ที่เกษตรกรใช้ทำการเกษตรที่ขยายไปทั่วปารีส นอกจากนี้ปารีสมีการเติบโตอย่างรวดเร็วจากการก่อสร้างเส้นทางรถไฟสายแรกและเปิดให้บริการในค.ศ.1837 อีกทั้งการปฏิวัติอุตสาหกรรมดึงดูดประชาชนในชนบทเข้าสู่เมืองหลวงที่ดินเดิมที่ไม่สามารถเพาะปลูกได้และเป็นหนองน้ำได้ถูกเปลี่ยนเป็นที่อยู่อาศัยที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี

¹ Atelier parisien d'urbanisme, *Évolution de la nature à Paris de 1730 à nos jours*, p. 6

² *Ibid*, p. 7

ไม่แออัดภายใต้อิทธิพลของทฤษฎีสู่ขนานมายี่ในขณะนั้น ในยุคดังกล่าวมีการสร้างอพาร์ทเมนต์ขึ้น การปลูกสร้างอพาร์ทเมนต์เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างที่อยู่อาศัยรูปแบบใหม่ เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองปารีสซึ่งแนวคิดดังกล่าวเกิดจากนักการธนาคารที่เห็นช่องทางในการลงทุนเพื่อตอบสนองความต้องการอสังหาริมทรัพย์ที่เพิ่มมากขึ้นจากชาวชนบทที่ย้ายเข้ามาทำงานในเมือง

2. การวางผังเมืองและการจัดการพื้นที่สีเขียวของปารีส

2.1 การกลายเป็นเมืองของปารีส

ก่อนที่จักรพรรดินโปเลียนที่ 3 (ค.ศ.1856 – 1870) ขึ้นครองราชย์มีการก่อสร้างสิ่งต่างๆ อย่างมากมายในปารีส ถือได้ว่าปารีสมีความเป็นเมืองมากขึ้น ปารีสยังคงเป็นศูนย์กลางของประเทศที่เก่าแก่ใจกลางของปารีสประชากรหนาแน่นและแออัดมาก ยากจน อาคารมีความสูงจนเกินไป สูงกว่าความกว้างของถนนทำให้แสงแดดส่องลงมาไม่ถึงพื้นเบื้องล่าง ภายในอาคารเกิดความชื้นและดูกร่อนได้ง่าย เกิดชุมชนแออัดหลายแห่งในปารีสในขณะนั้น เช่น เมนิลมงตอง (Menilmontant) กระทั่งกรมของประชาชนตั้งอยู่ใกล้ๆ หลุมฝังศพ ตรอกซอกซอยเต็มไปด้วยโคลนและปุ๋ยคอก ชาวปารีส (Parisien) ประกอบอาชีพต่างๆ ที่หลากหลายมีทั้งร้านค้าและที่อยู่อาศัย ทำให้ปารีสเปรียบเสมือนเมืองในยุคกลางที่ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ทำให้การพัฒนาเป็นเมืองในปารีสมีอุปสรรค ดังที่จักรพรรดินโปเลียนที่ 1 กล่าวไว้ว่า “มีการกล่าวถึงเกาะที่ตั้งอยู่กลางแม่น้ำแซนไว้ว่า “มันเป็นเพียงซากปรักหักพังที่ดีที่สุดในการเป็นที่อยู่อาศัยของหนูสุเทเทียโบราณ”¹ ปรากฏความพยายามจัดการภูมิทัศน์ในกรุงปารีสมีมาตั้งแต่สมัยจักรพรรดินโปเลียนที่ 1 (ค.ศ.1804 – 1815) โดยการสร้างถนนขนานกับสวนตุยเลอรี (Jardins des Tuileries) ซึ่งก็คือถนนริโวลี (Rivoli) ในปัจจุบัน

ภาพ 3 สวนตุยเลอรี ค.ศ.1812

ที่มา: Bibliothèque nationale de France, département Estampes et photographie, PETFOL-VE-59(A,1)

© Bibliothèque nationale de France

¹ ลูเทเทียคือ ชื่อเมืองปารีสในสมัยโรมัน สืบค้นจาก <http://paris-lumiere-lumiere.e-monsite.com/pages/paris-avant-haussmann.html#:~:text=Napol%C3%A9on%201er%20voulait%20d%C3%A9j%C3%A0%20sa,alors%20ministre%20de%20l'int%C3%A9rieur.>

การเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็วทำให้เกิดความหนาแน่นภายในเมือง ประชากรในเมืองมีความเสี่ยงต่อโรคระบาดต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ทำให้สถานการณ์ภายในใจกลางปารีสเลวร้ายมากขึ้นไปอีก โดยภาพรวมปารีสในเวลานั้นเปรียบเสมือนคนไข้โรคที่การสูดดมหายใจและสุขาภิบาลไม่ได้มาตรฐาน อย่างไรก็ตามจากปัญหาดังกล่าวซึ่งเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับวิถีชีวิตของประชาชนและสามารถส่งผลกระทบต่อทั้งไปยั้งการเมือง เศรษฐกิจและสังคมซึ่งกำลังพัฒนาในขณะนั้นได้ นำไปสู่การประกาศใช้กฎหมายเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 1806 ห้ามไม่ให้มีการนำสัตว์มาเลี้ยงภายในพื้นที่ปารีส ผลจากการประกาศกฎหมายดังกล่าวทำให้โรงฆ่าสัตว์ในปารีส 5 แห่งถูกย้ายออกไปตั้งอยู่นอกเขตปารีส¹ เกษตรกรและผู้ประกอบการเลี้ยงสัตว์ด้วยเช่นกันที่ย้ายออกไปนอกเมืองตลอดคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยเฉพาะในช่วงครึ่งแรกของศตวรรษ ส่งผลให้เกิดการส่งเสริมเกษตรกรรมและปศุสัตว์เพิ่มขึ้นในทุกรูปแบบจากความต้องการของตลาดโลก ก่อนที่จะเกิดการขยายตัวของเมืองไปยังพื้นที่ดังกล่าว นอกจากนี้พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวยังส่งผลถึงการจำกัดพื้นที่การตั้งสุสานในกรุงปารีสเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี ในขณะที่สุสานที่มีอยู่แล้วได้รับการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยใช้ศิลปะยุคโรแมนติกเป็นแนวคิดหลักในการปรับปรุง สังเกตได้จากการเน้นถึงความเป็นธรรมชาติมากขึ้นตามความนิยมในยุคนั้น สุสานแปร์ลาแชส (Le Père Lachaise) ถือเป็นต้นแบบของสุสานที่มีการพัฒนาภูมิทัศน์ในลักษณะดังกล่าว ทำให้ในยุคนี้เริ่มมีการเปิดสวนสาธารณะและป่าให้ประชาชนเข้าไปใช้พื้นที่มากขึ้น เกิดการขยายพื้นที่ของสวนสาธารณะหลายๆ แห่งตามไปด้วยเช่น สวนลูกลูชอมบูร์ก และเมื่อจักรพรรดินโปเลียนที่ 1 ให้มีการขุดคลองอูร์ซ (L'Ourcq) เพื่อวัตถุประสงค์ในการคมนาคม ชาวปารีสได้บริโภคผลไม้และผักต่างๆ เพิ่มมากขึ้น พื้นที่ในปารีสและชานเมืองปารีสกลายเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญด้วย ในช่วงแรกตามแนวคลองอูร์ซเป็นแหล่งที่ชาวปารีสใช้เป็นสถานที่เดินเล่นพักผ่อน ก่อนที่จะพัฒนาเป็นท่าเรืออุตสาหกรรมในเวลาต่อมา

ถึงแม้จะมีการปรับปรุงเมืองมากขึ้น แต่สภาพเมืองในเวลานั้นอาจกล่าวได้ว่า ไม่น่าอยู่นัก จากปัญหาดังกล่าวในช่วงทศวรรษ 1830 เริ่มปรากฏแนวคิดเรื่องสวนสาธารณะขึ้นเป็นครั้งแรกในสังคมฝรั่งเศส เพื่อให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจภายใต้สังคมของการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและสภาพความเป็นอยู่ที่แออัด ทำให้มีการพูดถึงเรื่องการสร้างสวนสาธารณะสำหรับประชาชนในวงกว้าง แต่ดูเหมือนว่ารัฐบาลฝรั่งเศสไม่ได้มีความกระตือรือร้นในการจัดการให้มีสวนสาธารณะขึ้นแต่อย่างใด ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะกรุงปารีสต้องเผชิญกับการแพร่ระบาดของโรคคอหิวพอกโรคเป็นระยะๆ จนทำให้ประชากรจำนวน 25,000 คน ต้องเสียชีวิตลงในค.ศ. 1832 ซึ่งรวมถึงรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้นด้วย และในค.ศ. 1849 ยังเกิดโรคระบาดขึ้นอีกหนทำให้ชาวปารีสเกือบ 20,000 คนเสียชีวิต

เมื่อเคานต์รอมบูโต (Comte de Rambuteau) เข้ารับตำแหน่งผู้ว่าการกรุงปารีส (Prefet de Paris) ในค.ศ. 1833 - 1848 แนวคิดการปรับปรุงพัฒนาเมืองให้ดีขึ้นเริ่มกลับมาเป็นที่สนใจอีกครั้งหนึ่ง เขากล่าวไว้ตอนเข้ารับตำแหน่งใหม่ๆ ว่า “ภารกิจที่จักรพรรดินโปเลียนที่ 3 มอบหมายให้เขาทำ เขาไม่มีทางเลือกได้ว่าภาระสำคัญลำดับแรกของการทำให้ชาวปารีสมีน้ำ อากาศที่ดีและมีแสงสว่าง”² เขาได้พยายามส่งเสริมให้มีการจัดการกรุงปารีสให้มีความน่าอยู่และรื่นรมย์มากขึ้นโดยปลูกต้นไม้ 20,000 ต้นในปารีส เพราะในปารีสขณะนั้นตามท้องถนนไม่มีต้นไม้ ไม่มีสวนสาธารณะหรือลานกว้างๆ เพื่อไว้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้ชาวปารีส ดังที่เคานต์รอมบูโตกล่าวไว้ว่า

¹ Atelier parisien d'urbanisme, *Évolution de la nature à Paris de 1730 à nos jours*, p. 12

² O. F. Abbott, A Maker of Modern Paris: Comte de Rambuteau, *The Contemporary review* n° 873, septembre 1938, p. 352.

“ข้าพเจ้าพยายามทำให้ปารีสเต็มไปด้วยต้นไม้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ต้นไม้คือ เพื่อนที่ดีของมนุษย์ ทำให้เกิดความสบายตาและอากาศบริสุทธิ์ เราไม่ควรทำลายเพื่อนของเราด้วยการทำลายสวน โดยการเป็นโรคบ้าการก่อสร้าง”¹

ในค.ศ.1848 ความพยายามของเคาน์เตอร์มูโตในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในกรุงปารีส รวมถึง การสร้างสวนสาธารณะเริ่มปรากฏรูปร่างมากขึ้น เมื่อมีการสร้างสวนสาธารณะแห่งแรกขึ้นในปารีส ได้แก่ จัตุรัสมองที่ 23 (Square Jean XXIII)

อย่างไรก็ตาม พื้นที่ใจกลางกรุงปารีสก็ยังประสบปัญหาความหนาแน่นเช่นเดิม เริ่มปรากฏว่า ปารีสไม่สามารถรองรับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วได้ในช่วงค.ศ.1845 - 1848 ประชากรในปารีส เพิ่มขึ้นจาก 600,000 คนเป็น 950,000 คน² ทำให้เริ่มชาวปารีสเริ่มย้ายไปยังบริเวณชานเมืองมากขึ้น เกิดการพัฒนาเส้นทางคมนาคม การตัดถนนสายใหม่ในรูปแบบวงแหวนล้อมรอบกรุงปารีส แม้จะยังไม่มืองค์กรของรัฐเข้ามาจัดการก็ตาม แต่กลายเป็นหน้าที่ของเอกชนในท้องถิ่นในการจัดการสร้างถนนเพื่อเชื่อมโยง พื้นที่ชุมชนของตนเข้ากับใจกลางกรุงปารีส ด้วยเหตุนี้การจัดการและโครงสร้างการจัดการจึงแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่³ จนกระทั่งล่วงเข้าสู่ทศวรรษ 1920 จึงได้มีองค์กรเข้ามาดูแลการจัดการพัฒนาบริเวณ ชานเมืองปารีสอย่างเป็นทางการ

2.2 การจัดการปารีส ภายใต้ยุคสถาปัตยกรรมฮอสมานน์ (Haussmann)

จากปัญหาความแออัดและทัศนียภาพในเมืองที่ไม่พึงประสงค์ยังไม่ได้รับการจัดการอย่างเป็นระบบ แบร์กนาร์ต-อดอล์ฟ การ์นิเยร์ เดอ กาสาญญัค (Bernard-Adolphe Granier de Cassagnac) ผู้แทนในรัฐสภา ฝรั่งเศสจึงได้เสนอให้จักรพรรดินโปเลียนที่ 3 ดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในกรุงปารีส เพื่อให้มีศักยภาพรองรับการย้ายถิ่นฐานของประชากรจากชนบทเข้ามาทำงานในเมือง อันนำไปสู่การขยายพื้นที่ปกครองของปารีส ให้ใหญ่ขึ้น โดยมีแนวคิดในการปรับปรุงที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางทฤษฎีด้านการสุขาภิบาลและความสะอาด อันเป็นแนวคิดที่แพร่หลายในหมู่ปัญญาชนและชนชั้นนำฝรั่งเศสในขณะนั้น ดังต่อไปนี้

“เราคิดว่า จะดึงดูดชาวต่างชาติเข้ามาในปารีสได้ใหม่ ถ้าพวกเขาเห็นว่า บ้านเมืองเราสกปรก อากาศไม่บริสุทธิ์ ไม่มีแดด เห็นสิ่งอื่นใด พวกเราคงไม่ไปในที่ที่เราไม่ชอบ ดังนั้นเราต้องทำให้ ปารีสเป็นที่ที่น่าพึงพอใจ ฉันทจะสร้างสวนสาธารณะที่กว้างใหญ่ มีการจัดการอย่างดี ด้วยป่าบูโลญ (Boulogne) และแวงแซน (Vincennes) ที่ดูดซับความสกปรกและฝุ่นละออง ฉันทจะทำตุรัสทั่วเมือง และจะทำถนนไปยังชองส์เซลิเซ่ส์ (Champs Elysees)”⁴

แนวคิดในการพัฒนาภูมิทัศน์กรุงปารีสดังกล่าวนี้มีหลักสำคัญอยู่ 3 ประการคือ

¹ *Mémoire de Comte de Rambuteau*

² https://www.wmaker.net/opcc/Napoleon-III-et-sa-volonte-pour-Paris_a18.html

³ *De Paris à son agglomération : Petite histoire de l'urbanisation XIXe-XXe siècle*, p. 2.

⁴ Fourcatt, A. (s. d.a). *Leçon 1 : Haussmannisation et annexion, La modernisation de la capitale et la naissance de la banlieue - du milieu du XIX siècle à la première guerre mondiale*. Université Ouverte des Humanités (UOH)

1. อากาศ เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการพื้นที่สีเขียว มีการปลูกต้นไม้ตามถนน ลานกว้าง จัตุรัส หรือการทำให้เกิดป่าปลูกและแนวเขื่อน รวมไปถึงการสร้างระบบการระบายน้ำและของเสียต่างๆ ซึ่งปารีสในอดีตไม่มีสิ่งเหล่านี้เลย

2. ความเป็นเอกภาพ ควรมีการสร้างถนนหนทางเพื่อเชื่อมโยงย่านต่างๆ ในกรุงปารีสเข้าด้วยกัน อันจะทำให้เกิดความเป็นเมืองขึ้นอย่างแท้จริง ถนนเหล่านั้นต้องเชื่อมกับทางรถไฟ โดยให้เอกชนลงทุน และควรมีทางรถไฟจากปารีสไปยังแคว้นอื่นๆ ในฝรั่งเศส การสร้างถนนในรูปแบบอเวนิว (Avenue) ทำให้ย่านต่างๆ ความเป็นสัดส่วน ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการจลาจลเพื่อต่อต้านอำนาจจักรวรรดิ

3. ความสวยงาม อาคารประวัติศาสตร์ เช่น โบสถ์โนเตรอดาม (Notre-Dame) ศาลาว่าการเมือง (Hôtel de Ville) ต้องตั้งอยู่อย่างโดดเด่นเป็นสง่า แยกออกมาจากอาคารอื่นๆ จะทำให้อาคารเหล่านี้เพิ่มมูลค่าในตัวเองขึ้นมาได้และต้องได้รับการบูรณะอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ถนนอเวนิวใหม่ๆ ช่วยทำให้ปารีสมีมุมมองที่มีความเป็นเอกภาพจนกระทั่งกลายเป็นภาพลักษณ์ของกรุงปารีสในปัจจุบัน

ภายใต้การปรับปรุงทัศนียภาพและภูมิทัศน์ของเมืองในประเด็นเรื่องการขยายเครือข่ายถนนของปารีสมีการวางขั้นตอนและวิธีการไว้ใน 3 ระดับ

ระดับที่ 1 การวางแผนอาคาร เป็นขั้นตอนในการกำหนดให้อาคารหรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ ห้ามตั้งอยู่ในลักษณะที่กีดขวางถนนและมีการกำหนดการวางแผนของอาคารขึ้นมาใหม่ โดยทั่วไปกำหนดจากตัวอาคารที่สร้างขึ้นมาแล้ว แม้ว่าจะมีการประกาศการเปลี่ยนแปลงในเรื่องดังกล่าวออกมา แต่การเวนคืนที่ดินของรัฐบาลและการวางแผนอาคารบริเวณหัวมุมถนนนั้นไม่สามารถจัดการได้อย่างง่ายดาย ทั้งหมดขึ้นอยู่กับวิธีการจัดการของภาครัฐ

ระดับที่ 2 การปรับขยายขนาดของถนน โดยการให้อาคารด้านใดด้านหนึ่งของถนนถอยออกไป ซึ่งการดำเนินการทั้งหมดจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นหรือการเวนคืนด้วยเหตุผลเพื่อประโยชน์สาธารณะ กรณีแรกการหาตำแหน่งในการสร้างอาคารทดแทนให้ใหม่นั้นอาจต้องใช้เวลานาน ในกรณีที่สองการเวนคืนมีค่าใช้จ่ายมากกว่า อย่างไรก็ตามก่อนการทำงานของฮอสสมานน์ ประเด็นเรื่องการปรับขยายขนาดของถนนนี้ยังคงไม่ได้มีการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริงทำให้การขยายช่องทางจราจรหลายแห่งในกรุงปารีสมีลักษณะผิดปกติ

ระดับที่ 3 การทำถนน การดำเนินการนี้ใช้การปรับปรุงถนนเดิม แต่เป็นการสร้างถนนใหม่เกิดขึ้น โดยตัดผ่านด้านหลังของอาคารที่มีอยู่เดิม เช่น ย่านที่ไม่ค่อยมีอาคารหรือมีแต่ไม่หนาแน่น ข้อดีประการแรกของการพัฒนานี้ชัดเจนว่าเป็นการสร้างเส้นทางที่ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ส่งเสริมการใช้ที่ดินทางการเกษตรในพื้นที่กร้างหรือที่ดินที่มูลค่าต่ำ มีการเวนคืนเพื่อทำทางและการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่ทันสมัย ได้แก่ ท่อระบายน้ำ ท่อส่งน้ำ โคมไฟตามท้องถนน น้ำพุ ต้นไม้ โดยให้สองข้างทางของถนนสายใหม่ที่ถูกเวนคืนที่ดินเอาไปแบ่งขายให้กับนักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งคนกลุ่มนี้เป็นคนเลือกสถาปนิกในการออกแบบควบคุมการสร้างอาคารในพื้นที่ดังกล่าว โดยเฉพาะอาคารบริเวณหัวมุมทางแยก ทั้งนี้เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นระเบียบเรียบร้อยให้กับถนน

แนวคิดดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 ซึ่งมีความกังวลกับสภาพเมืองปารีสในขณะนั้นมาก พระองค์ได้ตั้งคณะทำงานโครงการดังกล่าวขึ้น โดยหนึ่งในนั้นคือวิศวกรที่ จอร์จ เออณิน ฮอสสมานน์ (Georges Eugène Haussmann) หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า บารอนฮอสสมานน์ (Baron Haussmann) ซึ่งเป็นนายอำเภอแม่น้ำแซน (préfet de la Seine) เป็นหัวหน้าคณะทำงาน บุคคลสำคัญอีกสองคนที่มิพบทบาท

อย่างมากคือ ฌอง-ชาร์ลส์ อัลฟอง (Jean-Charles Alphand, 1817 - 1891) เริ่มทำงานในค.ศ.1854 โดยรับหน้าที่ในการจัดการพื้นที่สีเขียวใจกลางกรุงปารีสเพื่อสร้างและปรับปรุงเป็นสวนสาธารณะ สวนดอกไม้ และพื้นที่สีเขียวในเมือง อีกคนคือ เออจีน เบลกรองด์ (Eugene Belgrand) ผู้มีความเชี่ยวชาญในตำแหน่งช่างต่าง ๆ และเป็นวิศวกรก่อสร้างสะพานและการทำทางเดินเท้าเข้าไปรับผิดชอบดูแลด้านการสุขาภิบาลต่าง ๆ

โครงการดังกล่าวส่งผลอย่างมากต่อภูมิทัศน์ของกรุงปารีส มีการเพิ่มพื้นที่สีเขียว มีการตัดถนนขนาดใหญ่ให้มาบรรจบกันที่จัตุรัส เดอ เลตวล (Place de l'Etoile) ในยุคนี้ยังมีการก่อสร้างสถานที่หลายแห่งที่สำคัญๆ ในกรุงปารีสด้วยกัน เช่น โรงละครโอเปรา รวมทั้งการพัฒนาเครือข่ายของระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ในชั้นใต้ดิน เช่น สายไฟ ท่อส่งน้ำประปา

จากแนวคิดในการพัฒนาภูมิทัศน์ในกรุงปารีสในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำให้กรุงปารีส มีอากาศดี การทำให้ปารีสเกิดพื้นที่สีเขียวมากขึ้นช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้ อีกทั้งจากนโยบายส่วนพระองค์ของนโปเลียนที่ 3 ที่อยากให้เห็นปารีสมีสวนไว้พักผ่อนหย่อนใจ อาจเกิดจากภูมิหลังของพระองค์ที่อาศัยอยู่ในสกอตแลนด์ในช่วงที่มีการเกิดขึ้นของสวนดยุคแห่งแฮมมิลตัน (Parc du duc d'Hamilton) ทำให้พระองค์มองว่า ปารีสไม่มีพื้นที่สีเขียวในขณะนั้นมากพอ ประกอบกับในค.ศ.1855 กรุงปารีสกำลังจะเป็นเจ้าภาพงานนิทรรศการโลก (L'exposition Universeille) โดยเริ่มจากการสร้างสวนสาธารณะไว้ให้ประชาชนพักผ่อนหย่อนใจที่ลูกชอมบูร์ก ดุยเลอร์และของเซลิเซ่ (Champs-Élysées) พระองค์อนุญาตให้มีการพัฒนาพื้นที่ป่าบูโลญ (Bois de Boulogne) ซึ่งมีพื้นที่ 845 เฮกตาร์ขึ้นใหม่ รวมถึงป่าแวงแซน (Bois de Vincennes) เนื้อที่ 995 เฮกตาร์ด้วย โดยเมื่อมองว่า พระองค์สละพื้นที่ป่าส่วนพระองค์ที่ใช้ในการล่าสัตว์นี้ให้ประชาชนใช้สวนสาธารณะ

ในการดำเนินการพัฒนาป่าบูโลญให้ประชาชนได้ใช้พื้นที่นั้น ในตอนแรกดูเหมือนว่าจะน่าวิตก เนื่องจากป่าดังกล่าวมีเต็มไปด้วยพื้นดิน ปราศจากต้นไม้ที่สวยงามหรือต้นไม้หายาก ป่าบูโลญตั้งอยู่บนที่ราบลองชอง (Longchamps) มีไม้พุ่มปกคลุมไปทั่ว อาคารในเขตพื้นที่ป่าก็ไม่สวยงาม นโปเลียนที่ 3 มอบหมายให้อัลฟอง ไปจัดการเปลี่ยนสภาพของสวนป่าดังกล่าว อัลฟองมีความกระตือรือร้นที่จะทำให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จ ที่มงานของเขาประกอบไปด้วยสถาปนิกดาวิอุส (Davidou) และนักพืชสวนบาริเยร์ เดส์ชอง (Barillet-Deschamps) นโปเลียนที่ 3 มีส่วนร่วมในการออกแบบในการพัฒนาป่าบูโลญ เสนอแนะให้มีแม่น้ำไหลผ่านคล้ายๆ กับทะเลสาบเซอร์เพนทีน (Serpentine) ในสวนสาธารณะไฮด์ปาร์ก (Hyde Park) ของอังกฤษแต่ยังคงสภาพเดิมของภูมิประเทศแบบเดิมไว้ อย่างไรก็ตามเนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยในการทำตามความประสงค์ของนโปเลียนที่ 3 อัลฟองจึงใช้แนวคิดของนโปเลียนที่ 3 เป็นพื้นฐานในการผสมผสานความสวยงามและการใช้งานเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เขาได้ออกแบบโดยการขุดดินในสวนบูโลญออกให้เป็นทะเลสาบสองแห่งเพื่อให้เกิดความต่างระดับ จนเกิดการไหลของน้ำและกลายเป็นน้ำตกขนาดใหญ่ โดยวางแผนจัดวางรูปแบบตามแบบอังกฤษ มีมุมไว้พักผ่อนหย่อนใจหลากหลายมุม มีการสร้างทางเดินเชื่อมจากระหว่างกัน บริเวณนี้เปลี่ยนจากการมีต้นไม้ที่เป็นไม้พุ่มไปเป็นไม้ที่มีลำต้นสูงใหญ่ซึ่งส่วนใหญ่เอามาจากพระราชวังฟองแตนโบล (Fontainbleau) รวมทั้งหินที่เอามาใช้ตกแต่งด้วย ดาวิอุสสร้างศาลาครวซ์ คาเตอลัน (Croix Catelan) และน้ำตก (Grande Cascade) สร้างกระท่อม ร้านขายของ ร้านกาแฟและร้านอาหารหลายแห่ง รวมถึงสนามแข่งม้าอีกด้วย โครงการพัฒนาป่าบูโลญใช้เวลาทั้งหมด 2 ปีจึงเสร็จสมบูรณ์และเปิดให้แก่ประชาชนเข้าเยี่ยมชมอย่างเป็นทางการ ในวันที่ 20 พฤษภาคม ค.ศ.1857 โดยจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 ได้เดินทางมาเปิดสวนสาธารณะแห่งใหม่ ป่าบูโลญจึงถือเป็นต้นแบบของ “ป่าในเมือง” (Foret Urbaine) ก่อนที่คำดังกล่าวจะถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ในปีเดียวกันอัลฟองได้พัฒนาสวนแวงแซนขึ้น

อีกแห่งหนึ่งทางทิศตะวันออกของกรุงปารีส โดยนำสวนที่เคยเป็นของกษัตริย์มาปรับปรุงให้เป็นสวนสาธารณะของประชาชน หลังจากที่ปารีสประสบปัญหาในการไม่มีสวนสาธารณะทางตะวันออกของเมืองไว้ให้ประชาชนพักผ่อนหย่อนใจ การแก้ปัญหาดังกล่าวทำได้ลุล่วง ทำให้ปารีสมีพื้นที่สีเขียวทั้งทางตะวันออกและตะวันตกของเมือง โดยป่าบูล็องญ์อยู่ทางตะวันตกของปารีส ในขณะที่ป่าแวงแซนอยู่ทางตะวันออกของเมือง

ภาพ 4 แผนที่แสดงป่าบูล็องญ์ทางตะวันตกและป่าแวงแซนทางตะวันออก

ที่มา: Boundaries from the Institut d'Aménagement et d'urbanisme de l'Île-de-France.

การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงป่าบูล็องญ์ในครั้งนั้น ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงทางด้านภูมิทัศน์เท่านั้น ยังหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสถานะของป่าด้วย จากกฎหมายที่ประกาศออกมาในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1852 ทำให้ป่าบูล็องญ์กลายเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสาธารณะ ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนสถานะของป่าจากเดิมที่ขึ้นอยู่กับกรมป่าไม้และอยู่ภายใต้กฎระเบียบการอนุรักษ์พื้นที่ป่า การเปลี่ยนสถานะทำให้กฎระเบียบในการอนุรักษ์ดังกล่าวถูกยกเลิกไปด้วย ป่าในปารีสถือเป็นสวนสาธารณะ ไม่ใช่ป่าอีกต่อไป

การเปลี่ยนสถานะของป่าเป็นสวนสาธารณะมีการใช้กฎหมายในการปกป้องดูแลที่สำคัญ เช่น กฎหมายที่ออกเมื่อวันที่ 2 เมษายน ค.ศ.1930 เพื่อปกป้องรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่ให้ผลประโยชน์ในด้านภูมิทัศน์ ความสวยงาม ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิชาศาสตร์ เรื่องเล่าตำนานหรือทัศนียภาพ ต้องมีการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวคือ¹

- ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนสถานะของสิ่งต่างๆ เหล่านี้ที่ประกาศตามกฎหมายวันที่ 2 พฤษภาคม ค.ศ.1957 ในฐานะการจัดสถานะตามกฎหมายวันที่ 2 พฤษภาคม ค.ศ.1930 เพื่อปกป้องแหล่งธรรมชาติที่มีภูมิทัศน์ ศิลปะ ประวัติศาสตร์วิทยาศาสตร์ ตำนานหรือภาพวาดที่น่าสนใจ อนุญาตให้มีการเข้าไปตรวจสอบอยู่บนพื้นฐานของหลักการ คือภาวะผูกพันที่จะต้องได้รับการอนุญาตล่วงหน้าจากรัฐ จังหวัด ความเห็นของสถาปนิกของอาคารของฝรั่งเศสหรือผู้ตรวจสอบสถานที่ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่มีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนสถานะหรือรูปลักษณะของพื้นที่ดังกล่าว รวมถึงผู้ที่เข้าไปใช้ประโยชน์ด้วย

- กฎหมายว่าด้วยสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับปราสาทบาเกาแตล (Bagatelle) สร้างขึ้นใน 60 วันในค.ศ. 1777 โดยเคาน์แห่งอาร์ทัวส์ และมีการบูรณะซ่อมแซมในค.ศ.1864 จากนั้นมีการขึ้นทะเบียนในค.ศ.1978 และสวนดอกไม้ในเขตเทศบาลสร้างเสร็จในค.ศ.1898 ซึ่งเป็นส่วนขยายของสนามโรลอง การโรส (Roland Garros) ห้ามมีการปรับเปลี่ยนในรัศมี 500 เมตรรอบสถานที่ที่เกี่ยวข้อง ยกเว้นการเปลี่ยนแปลง

¹ *Forêts urbaines: historique bois de Boulogne, Alliance Francophone Internationale du tourisme et de voyage.*
http://www.afitv.org/00-GRAND-DOSSIER/FORETS/FORETS/CHOAPITRE_1-BOIS_DE_BULOGNE.html

เป็นไปตามธรรมชาติหรือได้รับอนุญาตจากรัฐหรือเมือง

อย่างไรก็ตามแม้ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจะดูเป็นเรื่องเล็กน้อย เมื่อเทียบกับความสำเร็จในการเปลี่ยนพื้นที่ป่าให้กลายเป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่สำหรับประชาชนในปารีส อันแสดงให้เห็นความสำเร็จในหลายๆ ประการได้แก่ การทำงานร่วมกันในสาขาวิศวกรรม สถาปัตยกรรมภูมิทัศน์ สถาปัตยกรรมและการออกแบบเมือง จากการทำงานร่วมกันและเกิดการบูรณาการหลายศาสตร์ในการจัดการดังกล่าวทำให้เกิดการทำงานที่มีความละเอียด เริ่มจากการวิเคราะห์ที่ดิน น้ำ ภูมิประเทศและบริบทของพื้นที่โดยละเอียด มีการเปลี่ยนมุมมองที่มองว่า ภูมิทัศน์ของเมืองเป็นระบบหรือเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมต่อกันและกระจายตัวออกไปยังพื้นที่สาธารณะ นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่ค่านิยม วิสัยทัศน์และแนวคิดทางศิลปะที่เป็นที่นิยมในหมู่นักชนชั้นให้เป็นที่แพร่หลายและมีการออกแบบที่เลือกใช้เฟอร์นิเจอร์แนวสตรีทที่นำไปใช้กันทั่วประเทศ ผลงานของทีมฮอสสมานน์เหล่านี้ยังคงหลงเหลืออยู่ในปารีสปัจจุบัน งานของทีมฮอสสมานน์โดยเฉพาะอัลฟองเองได้แสดงให้เห็นถึงการทำให้เกิดพื้นที่สีเขียวโดยมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคควบคู่กันไป งานของพวกเขาช่วยทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่ในสวนต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาเมืองในยุคใหม่ให้เป็นเมืองสีเขียว

ช่วงค.ศ.1853 - 1870 ทีมงานของฮอสสมานน์ได้สร้างภูมิทัศน์เมืองใหม่ที่เน้นบทบาทของต้นไม้ในการสร้างภูมิทัศน์ มีการปลูกต้นไม้ตามถนนสายใหญ่และเล็กในปารีส ซึ่งคาดการณ์ว่า มากกว่า 40,000 ต้น¹ การดำเนินงานดังกล่าวเป็นผลมาจากนโยบายการจัดการวางแนวถนนและแนวตึกใหม่สร้างความสวยงามถนนที่มีต้นไม้ประดับประดาเหล่านี้เหมาะแก่การเดินพักผ่อน อีกทั้งยังช่วยดูดซับมลภาวะ ทำให้ชาวปารีสออกกำลังกายในเมืองมากขึ้น

นอกจากการปลูกต้นไม้ตามถนนหนทางต่างๆ แล้ว ยังมีการสร้างจัตุรัสไว้ไม่ต่ำกว่า 20 แห่งเพื่อเป็นที่พบปะของประชาชนและการจัดการพื้นที่ป่าสองแห่ง รวมถึงสวนสาธารณะขนาดตั้งแต่ 8 - 25 เฮกตาร์อีกหลายแห่ง สวนดอกไม้หรือสวนสาธารณะแต่ละแห่งได้รับการออกแบบให้มีทางเชื่อมต่อกันด้วยทางเท้าที่มีต้นไม้เรียงรายและม้านั่งระหว่างทาง รวมถึงการสร้างระบบสาธารณูปโภคอยู่ใต้ดิน พื้นที่ใหม่เหล่านี้ได้รับการออกแบบให้เป็นสถานที่สำหรับการเดินเล่นและพักผ่อนหย่อนใจของชาวปารีส ซึ่งในเวลาไม่นานชาวปารีสก็สามารถใช้พื้นที่ดังกล่าวให้ตรงตามวัตถุประสงค์

ในเวลาเดียวกันกับที่โครงการการจัดการด้านภูมิทัศน์ในปารีสดำเนินไป รัฐบาลท้องถิ่นกรุงปารีสได้ออกกฎหมายจำกัดพื้นที่ปารีส (L'extension des limites de Paris) ในค.ศ.1860 แม้ว่าชื่อของกฎหมายดูเหมือนเป็นการกำหนดขอบเขตของปารีส แต่ในรายละเอียดเป็นการขยายพื้นที่ของปารีสออกไป โดยใช้ถนนวงแหวนเป็นเส้นแบ่ง จากกฎหมายดังกล่าวทำให้ปารีสรวมชุมชนแถบชานเมืองปารีสหลายแห่งเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกรุงปารีส ภายในกรุงปารีสมีการแบ่งเขตใหม่ออกเป็น 20 เขต ในขณะนั้นมีประชากรประมาณ 350,000 คน² จากเดิมปารีสแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 เขต ตามกฎหมายที่ประกาศเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม ค.ศ.1795 มี 9 เขตทางอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำแซนและอีก 3 เขตทางฝั่งซ้ายซึ่งปารีสในขณะนั้นมีพื้นที่เพียงแค่ 1 ใน 3 ของพื้นที่ปัจจุบัน การขยายพื้นที่ของกรุงปารีสเป็นผลมาจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ในค.ศ.1801 ปารีสมีประชากร 570,000 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 1,030,000 ในค.ศ.1846³

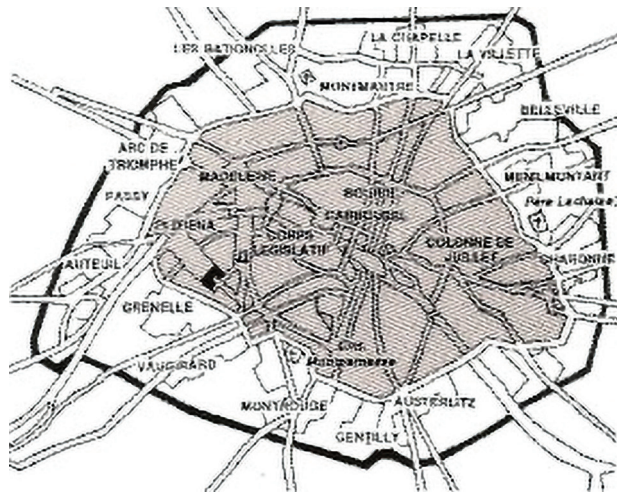
¹ Atelier parisien d'urbanisme, *Évolution de la nature à Paris de 1730 à nos jours*, p. 12

² *De Paris à son agglomération : Petite histoire de l'urbanisation XIXe-XXe siècle*, p. 3.

³ Alain Faure, *Urbanisation et exclusion dans le passé parisien (1850 - 1950)*, p.59

ภาพ 5 แผนที่พื้นที่สีเขียวในกรุงปารีสเป็นผลมาจากการทำงานของอัลฟองในช่วงทศวรรษ 1800
 ที่มา: Institut d'Aménagement et d'urbanisme de l'Île-de-France

ภาพ 6 แผนที่กรุงปารีสในค.ศ.1860
 ที่มา: éditions du Mécène

การแบ่งเขตเมืองแบบใหม่ดังกล่าวทำให้ปารีสมีพื้นที่มากขึ้น เพื่อใช้ในการอยู่อาศัย การทำเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ความหนาแน่นประชากร เกิดแหล่งที่อยู่อาศัยใหม่ๆ ที่ก่อสร้างอาคารตามสถาปัตยกรรมฮอสมานิเยน ในทุกแหล่งที่อยู่อาศัยจะประกอบไปด้วยที่ทำการเขต โรงเรียน โบสถ์ จัตุรัส การขนส่งในรูปแบบใหม่คือ รถไฟใต้ดินที่เริ่มขึ้นในค.ศ.1900 ซึ่งได้เชื่อมปารีสฝั่งตะวันออกและตะวันตกรวมถึงย่านเมืองเก่าและใหม่เข้าด้วยกัน

การเปลี่ยนแปลงในยุคดังกล่าว ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวปารีสให้ดีขึ้น ลดการระบาดของโรคระบาด เช่น อหิวาต์ตกโรค การไหลเวียนของอากาศในเมืองดีขึ้น อาคารสร้างใหม่มีรูปแบบในการก่อสร้างที่เป็นระบบและดีขึ้นกว่ายุคก่อน เลอง ฮาเลวี (Léon Halévy) นักประวัติศาสตร์ชาวฝรั่งเศสกล่าวถึงสถาปัตยกรรมในยุคดังกล่าวว่า “ปารีสกลายเป็นเมืองที่น่าอัศจรรย์และฮอสมานนี่ได้ทำทุกอย่าง

ในระยะเวลาเพียง 15 ปี¹ ในขณะที่หลาย ๆ คนวิพากษ์วิจารณ์ต่อการตัดถนนผ่านย่านใจกลางเมืองเก่า ที่ทำลายประวัติศาสตร์สำคัญของเมือง² ทำให้สูญเสียอัตลักษณ์ของกรุงปารีส

อย่างไรก็ตามหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้เปิดศักราชในสถาปัตยกรรมแบบใหม่ของปารีส เป็นยุคที่ปฏิเสธมรดกของในยุคของฮอสมานน์โดยสิ้นเชิง โดยการไม่จำกัดขนาดของถนน เปิดพื้นที่ถนนให้จักรยาน ได้สัญจร รูปแบบใหม่ดังกล่าวนำไปสู่ข้อถกเถียงในฝรั่งเศสในการรื้อฟื้นสถาปัตยกรรมฮอสมานน์ขึ้นมาอีกครั้ง ในทศวรรษ 1970 ในเรื่องของการจำกัดความกว้างของถนน การทำถนนให้เป็นถนนเอกประสงค์ ในบางพื้นที่ในปารีสได้กลับไปใช้รูปแบบเดิมสมัยฮอสมานน์

3. นโยบายหรือรูปแบบการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวในปัจจุบัน

ในปัจจุบันความตระหนักในการจัดการพื้นที่สีเขียวในฝรั่งเศสยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง การทำให้ระบบนิเวศในเมืองเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศโดยรวมได้กลายเป็นแนวทางในการวางผังเมืองแบบใหม่ ซึ่งทำให้สังคมเริ่มมีความเข้าใจถึงความสำคัญของระบบนิเวศวิทยาในเมืองมากขึ้น นักนิเวศวิทยาจำนวนมากในฝรั่งเศสเริ่มให้ความสนใจในการศึกษาชุมชนพืชและสัตว์ในสภาพแวดล้อมเมือง³

จากแนวคิดในสมัยฮอสมานน์ได้เกิดการพัฒนาต่อยอดเรื่องพื้นที่สีเขียวโดยโยงเข้ากับแนวคิดของนักผังเมืองชาวอังกฤษ เอเบเนเซอร์ โฮเวิร์ด (Ebenezer Howard) ในเรื่องรูปแบบเมืองในสวน (Cités-Jardins) ขึ้น ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของการเกิดรูปแบบการจัดการพื้นที่ดังกล่าว เชื่อมโยงกับอุดมการณ์การเคลื่อนไหวในภาคสังคมเนื่องจากเมืองในสวนปรากฏในฝรั่งเศสครั้งแรกในค.ศ. 1903 ด้วยการเคลื่อนไหวของสมาคมเมืองในสวน (Association des Cités-Jardins) ภายใต้การสนับสนุนจากองค์กรทางสังคม⁴ แนวคิดเรื่องเมืองในสวนเกิดขึ้นจากการขยายตัวของชานเมืองกรุงปารีส รูปแบบเมืองในสวนเป็นเสมือนพื้นที่ที่ผสมผสานที่อยู่อาศัยของประชาชน ถนน รวมเข้ากับพื้นที่สีเขียวที่เป็นพื้นที่สวนตัวหรือสาธารณะ พื้นที่สีเขียวดังกล่าวมีจุดหมายเพื่อใช้ในเชิงสังคม และมีการกำหนดให้ผู้ที่อยู่อาศัยสามารถมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าวซึ่งอาจจะมียิ่งอำนาจความสะดวกส่วนรวม เช่น โรงเรียน สถานรับเลี้ยง เด็ก ร้านค้า โบสถ์ ซึ่งแตกต่างจากการอาศัยอยู่ร่วมกันในอาคารตามแบบเดิม การก่อสร้างเมืองในสวนดำเนินการในหลากหลายที่ เช่น อาร์เกย (Arcueil) อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเมืองในสวนในภูมิภาคอิลเดอปารีส (Ile-de-France) ลดลงอย่างมาก⁵

ช่วงกลางทศวรรษ 1970 ได้เกิดแนวคิดใหม่ในเรื่องการจัดการพื้นที่สีเขียวขึ้นเป็นครั้งแรก เรียกว่า “เข็มขัดสีเขียว” (Ceinture Verte) นโยบายดังกล่าวได้รับการวางไว้ในฐานะนโยบายของพื้นที่อิลล์ เดอ ฟรองซ์ ที่สำคัญซึ่งหลังจากค.ศ.1983 เป็นต้นมา ได้เกิดการดำเนินการเป็นรูปธรรมหลายประการ ได้แก่: การหาและการพัฒนาพื้นที่ป่าขนาดใหญ่เพื่อเปิดให้สาธารณชนเข้าชม การตรวจสอบการใช้ที่ดินในพื้นที่เกษตรกรรมรอบนอกเมืองที่มีความเปราะบาง การให้เงินอุดหนุนแก่หน่วยงานเทศบาลและสมาคมต่างๆ เพื่อให้หน่วยงานเหล่านี้สามารถนำวัตถุประสงค์ของอิลล์ เดอ ฟรองซ์ไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงในระดับพื้นที่ของตนเอง

1 Hervé Maneglier. (1990). *Paris impérial : La vie quotidienne sous le Second Empire*, Paris : Armand Colin, p. 263.

2 Patrice de Moncan, Claude Heurteux. (2002). *Le Paris d’Haussmann*. Paris : Du Mécène, p.198

3 N. Machon, 2011, *Sauvage de ma rue : Guide des plantes sauvages des villes de la région parisienne*, Le passage : Paris-New York, p. 45.

4 *Le Grand Paris à l’échelle du département de la Seine* p.42

5 *Ibid*, p.43

ในปารีสแนวคิดป่าในเมืองยังเป็นแนวทางการอนุรักษ์และจัดการพื้นที่สีเขียวดังที่ปรากฏในสมัยฮอสมานน์ มีการประกาศพื้นที่ป่าในเมืองในเดือนมิถุนายน ค.ศ.2019 โดยเมืองนครปารีส ในตอนแรกมีพื้นที่ที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นพื้นที่ป่าในเมืองอยู่ 4 แห่งได้แก่ ศาลาว่าการเมือง (l'Hôtel de Ville), ไกลส์สถานีรถไฟเดอลียง (La gare de Lyon), โอเปร่า การ์นิเยร์ (l'Opéra Garnie) และ ริมฝั่งแม่น้ำแซน (les Berges de Seine)¹ อย่างไรก็ตามสองแห่งหลังไม่ผ่านการคัดเลือกจากเทศบาล เทศบาลจึงได้เสนอสถานที่ใหม่ 3 แห่งเข้าไปแทน ได้แก่ จัตุรัสบูกซ์ (Place de la Bourse), จัตุรัสคาตาโลญ (Place de Catalogne) และ ถนนคูริอัล (Rue Curial) อย่างไรก็ตามมีการประกาศพื้นที่ในเมืองออกมา 3 แห่งจาก 5 แห่ง กระบวนการประกาศพื้นที่ป่าในเมืองของกรุงปารีสถือว่า มีความซับซ้อนเป็นอย่างมาก มีการวิเคราะห์ถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ จนกระทั่งทัศนียภาพโดยรอบของสถานที่ที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นป่าในเมือง เช่น ศาลาว่าการเมืองไม่ได้รับการพิจารณาให้เป็นป่าในเมือง เนื่องจากมีการทำลานจอดรถไว้ในชั้นใต้ดิน

บทสรุป

กระบวนการกลายเป็นเมืองเกิดขึ้นพร้อมๆ กับเหตุการณ์การปฏิวัติอุตสาหกรรมเนื่องจากการมีผู้คนอพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่เมืองเป็นจำนวนมาก กระบวนการดังกล่าวเกี่ยวข้องโดยตรงกับสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เพื่อทำให้เกิดความสมดุลระหว่างชีวิตในเมืองที่มีความแออัดกับการพักผ่อนหย่อนใจ พื้นที่สีเขียวถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีความสำคัญในการก่อให้เกิดการพัฒนาเมืองและสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืนควบคู่กันไป อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า การจัดการพื้นที่สีเขียวในปารีสนั้นไม่ได้เป็นแค่ทำให้เกิดพื้นที่สีเขียวขึ้นเพียงอย่างเดียวแต่ยังรวมไปถึงการจัดการทางด้านภูมิทัศน์ต่างๆ เพื่อให้เกิดความสวยงามและส่งผลให้เกิดทัศนียภาพที่ดีแก่ผู้ใช้ชีวิตอยู่ในเมืองควบคู่กันไป ดังนั้นการพัฒนาในเรื่องดังกล่าวถือเป็นเรื่องสำคัญที่ปารีสดำเนินการมาโดยตลอด ปารีสจึงถือเป็นหนึ่งในต้นแบบที่ประสบความสำเร็จการจัดการพื้นที่สีเขียวควบคู่ไปกับภูมิทัศน์และกลายเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกได้ในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

ภาษาอังกฤษ

O. F Abbott, *A Maker of Modern Paris: Comte de Rambuteau*, The Contemporary review n° 873, September 1938, pp. 350-356
King's College, London – Population of London [archive]

ภาษาฝรั่งเศส

Alphand, A. (1889). *Les Travaux de Paris 1789 – 1889*. Paris: Editions Nationales.
Antoni, J.-P. (2010). *L'étalement urbain*. In *La France en villes* (Ellipses, pp. 164-176).
Barle, Sabien et et al, (2018) *De Paris à son agglomération : Petite histoire de l'urbanisation XIXe-XXe siècle*, Paris : L'Université de Paris I Panthéon – Sorbonne.

¹ Simon Louvet Carte. "Forêts urbaines" à Paris : deux projets abandonnés, trois nouveaux sites annoncés

- Cottour, C. (2008). *Une brève histoire de l'aménagement de Paris et sa région*. Direction Régionale de l'Équipement de l'Île de France. Retrieved from http://www.driea.ile-de-france.developpement-durable.gouv.fr/IMG/pdf/Chapitre4_de_Breve_histoire_de_amenagement_de_Paris_DREIF_Auteur_Claude_Cottour_cle05a227.pdf
- Faure, Alain Urbanisation et exclusions dans le passé parisien (1850-1950), Vingtième Siècle. *Revue d'histoire* 1995/3 (n° 47), 58 – 69.
- Fourcaut, A. (s. d.a). *Leçon 1 : Haussmannisation et annexion, La modernisation de la capitale et la naissance de la banlieue - du milieu du XIX siècle à la première guerre mondiale*. Université Ouverte des Humanités (UOH). Retrieved from http://ecours.univ.paris1.fr/modules/uoh/parisbanlieues/u1/co/web_1.html
- Fourcaut, A. (2012). *La construction des grands ensembles : reconquérir Paris et régénérer la banlieue*. In *Agrandir Paris (1860 - 1970)*. Paris: Publications de la Sorbonne.
- Machon, N., (2011), *Sauvage de ma rue : Guide des plantes sauvages des villes de la région parisienne*. Paris : Le passage
- Maneglier, Hervé. (1990). *Paris impérial : La vie quotidienne sous le Second Empire*, Paris : Armand Colin, 1990.
- Moncan, Patrice de, Heurteux, Claude. (2002). *Le Paris d'Haussmann*. Paris : Du Mécène.
- Mehdi, Lotfi, Christiane Weber, Francesca Di Pietro et Wissal Selmi, *Sauvage de ma rue : Guide des plantes sauvages des villes de la région parisienne*, Vertigo, Vol 12, Numéro 2, Septembre 2012
- Pinon, Pierre. (2002) *Atlas du Paris haussmannien : La ville en héritage du Second Empire à nos jours*. Paris, Éditions Parigramme.
- YON, Jean-Claude « *Parcs et jardins parisiens* », *Histoire par l'image*, Retrieved from <https://histoire-image.org/fr/etudes/parcs-jardins-parisiens>
- Atelier parisien d'urbanisme, *Évolution de la nature à Paris de 1730 à nos jours*, Retrieved from <https://www.apur.org/fr/nos-travaux/evolution-nature-paris-1730-nos-jours>